

Nieuwsbrief 9 – september 2024

Stichting Middeleeuwse Archieven Amsterdam

In deze nieuwsbrief aandacht voor onze bestuurswijzigingen, het project ‘De Vroegste Stad’, een heel interessante tentoonstelling en de Publieksdag van het Stadsarchief op 27 oktober.

Veel leesplezier gewenst.

Over onze stichting

Eind 2023 heeft Patrick Vlegels na ruim 4 jaar afscheid genomen als directeur/bestuurder van SMAA. Jurriaan Callenbach heeft deze rol per januari 2024 van hem overgenomen en heeft vervolgens in goede samenwerking met de leden van de Raad van Toezicht (Jinna Smit, Jan de Boer en Willem Schreuder) gewerkt aan een verandering van de statuten om deze beter aan te laten sluiten bij de huidige werkzaamheden. In de kern is de stichting omgevormd van één bestuurder met een RvT naar een bestuur van minimaal 2 en maximaal 5 personen.

In maart jl. zijn de leden van de RvT van hun taak ontheven en zijn Willemien Werkman en José Salhi-Vossen als secretaris resp. lid toegetreden tot het bestuur. Jurriaan Callenbach vervult de rol van voorzitter/penningmeester.

Zowel Patrick als Jinna, Jan en Willem worden hierbij nogmaals hartelijk bedankt voor hun inzet. Zonder hen zou de stichting niet staan waar ze nu staat.

Project ‘De vroegste stad’

Er ligt een schat aan unieke verhalen over de geboorte van Amsterdam diep verborgen in de archieven van de stad. Zonder deze bronnen is het verhaal van Amsterdam niet compleet. Stichting Middeleeuwse Archieven Amsterdam (SMAA) wil zo veel mogelijk van die eerste archieven boven water halen en toegankelijk maken voor een zo breed mogelijk publiek en daarom hebben we, na het afronden van het gasthuisarchievenproject opnieuw de erfgoed- en cultuurfondsen aangeschreven om deze ambitie te kunnen waarmaken. Eind 2023 was de begroting rond en is een start gemaakt met het project ‘De Vroegste stad’.

Op (onder)zoek naar de bron

Om de verhalen over middeleeuws Amsterdam een nieuw leven te kunnen geven, brengen we eerst de bronnen, gedateerd tot 1578, in de collectie van het Stadsarchief in kaart. Deze stukken zijn nauwelijks bekend en moeilijk vindbaar, omdat zij verstopt zitten in de meest uiteenlopende collecties. Toen in 1578 het katholieke stadsbestuur werd afgezet en de protestanten in Amsterdam de macht grepen, werden veel katholieke archieven op creatieve wijze in veiligheid gebracht of gingen deze over in protestantse handen en werden deze beheerd door nieuwgevormde instellingen. Tot op de dag van vandaag zijn deze archieven daardoor versnipperd en moeilijk vindbaar.

SMAA zal hierin verandering brengen door op de website van het stadsarchief Amsterdam een themawebsite over de middeleeuwse archieven te publiceren, waarop de bezoeker meegenomen wordt naar verhalen over middeleeuws Amsterdam en waarop we een leidraad geven voor onderzoek naar middeleeuws Amsterdam, het spoorboekje.

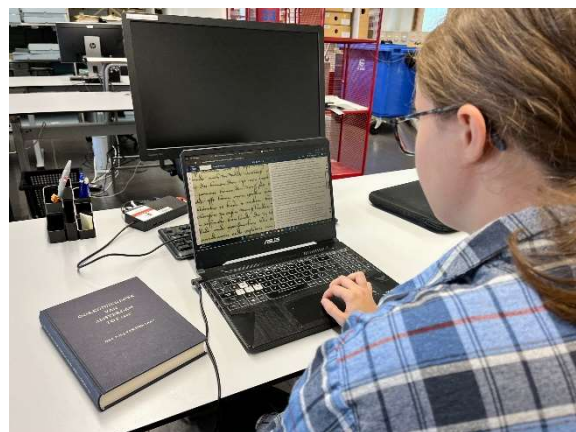
Spoorboekje

Geïnspireerd door de spoorboekjes waarin de verschillende treinverbindingen en dienstregeling worden beschreven, geeft het Spoorboekje een helder overzicht van de beschikbare bronnen, de archiefcollecties waar de bronnen zijn ondergebracht en welke informatie erin te vinden is. Voor het eerst zal voor de onderzoeker van bijvoorbeeld memoriemissen in de Oude Kerk duidelijk zijn dat de voor dit onderzoek relevante bronnen zich niet alleen in het archief van de memoriemeesters van de Oude Kerk bevinden, maar ook in het Burgemeestersarchief en in de collectie van de Kerkvoogdij van de Hervormde Gemeente.

Handwritten Text Recognition (HTR)

De archieven waarin de middeleeuwse documenten zich bevinden zijn veelal samengesteld door de bestuurders van instellingen van toen. Ze weerspiegelen vaak maar één perspectief; dat van mannen die hun sporen in de maatschappij al hadden verdiend. Om de in de archieven vaak onzichtbare groepen, zoals vrouwen, arbeiders, armen en zieken, hun stem terug te geven, maken we de middeleeuwse bronnen volledig doorzoekbaar via Handwritten Text Recognition. Samen met studenten van de Universiteit van Amsterdam leren we de computer 14e- tot en met 16e-eeuwse handschriften lezen.

Met het, door SMAA ontwikkelde, HTR-model transcriberen we alle gedigitaliseerde Amsterdamse bronnen tot 1578. Met de Transkribus opensearch interface kan in één keer door alle computergelezen tekst worden gezocht.

Foto 1 en 2 Aan het werk in Transkribus

Zo wordt het mogelijk om met behulp van zelfgekozen zoektermen gericht informatie uit de documenten op te halen. Op deze manier kan er gezocht worden op namen van personen, plaatsen, beroepen, maar ook op woorden als 'wif', 'moeder', 'weduwe', waarmee vrouwen werden aangeduid.

Door dit veranderende perspectief en de meerstemmigheid van de bronnen wordt er veel meer zichtbaar. We zullen meer te weten komen over de diversiteit van de middeleeuwse Amsterdammers, over hun identiteit, ideeën en hun manier van leven.

Kennis borgen

Het trainen van dit HTR model doen we niet alleen. We nemen studenten van de UvA mee naar het Stadsarchief Amsterdam om hen in contact te brengen met dit onontgonnen erfgoed en met alle onderzoeksmogelijkheden die de bronnen bevatten.

Tijdens het project krijgen de studenten de gelegenheid om te werken met originele middeleeuwse bronnen. Deze toekomstige onderzoekers zullen zich hierdoor meer verbonden voelen met de vraagstellingen rondom ontsluiting en presentatie van dit bijzondere erfgoed.

SMAA verzorgt workshops paleografie (de kunst van het lezen van oud schrift), middeleeuwse bronnenleer en Middelnederlands voor de studenten en vrijwilligers die willen deelnemen aan dit project.

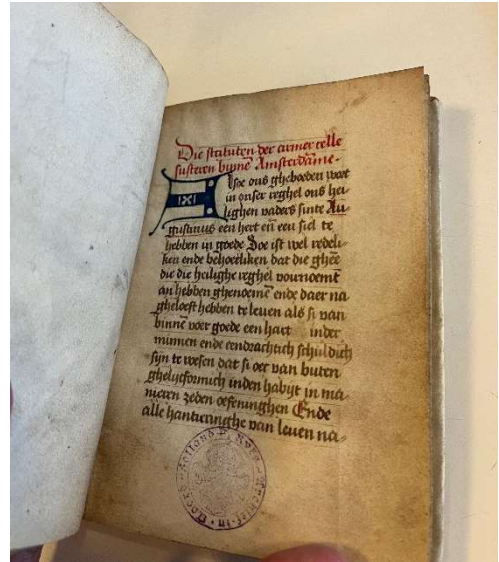

Foto 3 Statuten van de Cellezusters, 1389 invnr 7

Tentoonstelling ‘De geboorte van de stad’

Het Stadsarchief organiseert in samenwerking met SMAA en Bureau Monumenten & Archeologie een tentoonstelling die laat zien hoe Amsterdam kon uitgroeien tot een internationaal georiënteerde handelsstad, die eind zestiende eeuw zelfbewust zijn plek opeiste op het wereldtoneel.

Om de tentoonstelling de nodige verdieping te geven, levert SMAA content in de vorm van verhalen over de thema’s van de tentoonstelling uit de middeleeuwse bronnen. Archeologische vondsten, archiefstukken, betekenisvolle plekken in de stad en verhalen worden gecombineerd met (digitale) reconstructies van de middeleeuwse stad en zijn inwoners.

In de tentoonstelling is geen ruimte voor alle verhalen, en de veelzijdige context rond de getoonde objecten. Het bijbehorende rijk geïllustreerde boek dat uitgegeven wordt door het Stadsarchief vult deze lacune op en vertelt op levendige en toegankelijke wijze meer over deze bijzondere periode in de geschiedenis van de stad. Ook hieraan draagt SMAA inhoudelijk bij in de vorm van twee essays.

De tentoonstelling ‘De geboorte van de stad, op zoek naar middeleeuws Amsterdam’ is van 7 maart tot 7 juli 2025 te bezoeken in de tentoonstellingszaal van het Stadsarchief Amsterdam.

Publieksdag 27 oktober 2024

Ook dit jaar heeft de publieksdag van het Stadsarchief Amsterdam als centraal thema de middeleeuwen. In de hal is een uitgebreid publieksprogramma voor jong en oud met workshops paleografie, voorlezen, knutselen en ook kunnen kinderen zich weer laten portretteren als een zelfgecreëerde middeleeuwse persona.

Op het Bodeplein vindt het volgende lezingenprogramma plaats:

13:00 - 14:00 uur Een dag aan de Amstel in 1275 (Ranjith Jayasena)

14:30 - 15:30 uur De 'eindeloze' middeleeuwen (Erik Schmitz)

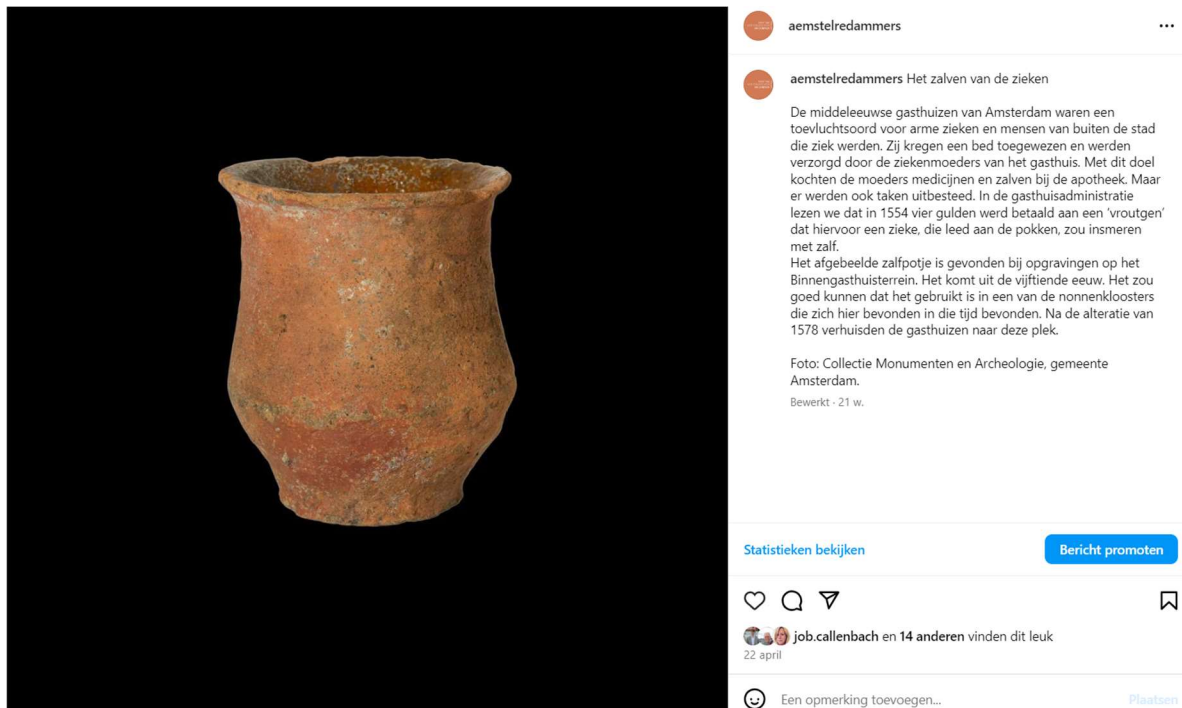
15:45 - 16:45 uur Zoeken naar zaligheid (Mariëlle Kruithof)

Instagram

SMAA sluit haar ogen niet (helemaal) voor moderne ontwikkelingen...

Daarom wijzen we u graag op ons eigen account op instagram dat de moeite van het volgen waard is: [@aemstelredammers](https://www.instagram.com/aemstelredammers).

Via dit account posten studenten tijdens hun stage interessante berichten. Het is voor de studenten een mooie oefening in publieksgeschiedenis: hoe zet je onderzoek om naar publieksvriendelijke informatie.

Doelstelling SMAA

De Stichting Middeleeuwse Archieven Amsterdam heeft tot doel de toegankelijkheid, beschikbaarheid en het gebruik te bevorderen van de middeleeuwse archieven van en over de stad Amsterdam, opdat de kennis van het middeleeuwse Amsterdam vergroot en verspreid wordt onder een zo breed mogelijk publiek.

Colofon

SMAA-nieuwsbrief 9, september 2024
<https://www.midleleeuwsamsterdam.nl/>
middeleeuwsamsterdam@gmail.com
 Jurriaan Callenbach, voorzitter SMAA